

GRAŽINA MINIOTAITĖ

(1948–2013)

KEIČIANT STOTELE Į STOTĮ...

Didingi tyliai išeina,
Matę, bet nepastebėję,
Kaip amžinybė praeina,
Kol dausose – neišėję;

Kol nesibaigia kelionė
Keičiant stotelę į stotį,
Glosto ir glaudžia vilionė,
Suradus, toliau ieškoti.

Vytis Valatka

Editors of *Logos* magazine mourn the death on June 25, 2013 of Gražina Miniotaitė, esteemed member of our editorial board, Professor of General Jonas Žemaitis Military Academy and Senior Fellow of the Lithuanian Institute for Cultural Research. Gražina Miniotaitė was an accomplished scholar, an excellent teacher and a most charming woman. Her presence with us was God's gift to us. We will miss her dearly.

2013 m. birželio 25 d. eidama 65-uosius gyvenimo metus nuo ūmios ligos mirė Gražina Miniotaitė, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos ir Vilniaus universiteto TSPMI profesorė, Lietuvos kultūros tyrimų instituto vyresnioji darbuotoja, *Logos* žurnalo redakcinės kolegijos narė. Netikėta Gražinos mirtis buvo baisus smūgis man (sutuoktiniui), dukrai, jos giminaičiams, draugams, kolegoms ir daugybei ją pažinojusių žmonių. Daugeliui mūsų Gražina buvo dvasinis ramstis, išminties šaltinis ir ramybės užuovėja.

Ji buvo nepaprasta moteris – žingeidi, švelni ir rūpestinga, reikli ir kukli. Retai sutiksi žmogų su tokia puokšte dorybių. Jos žingeidumas buvo ir jos drąsos šaltinis. Būdama iš Biržų, Lietuvos užkampio, baigusi mokyklą, ji ryžosi vykti į Maskvos universitetą studijuoti filosofijos. Ji ne tik įstojo į tą universitetą ir jį sėkmingai baigė, bet gavo pasiūlymą stoti į aspirantūrą (doktorantūrą), kurią taip pat sėkmingai baigė – parašė ir 1977 m. apgynė disertaciją apie naujausias tendencijas amerikiečių moralės filosofijoje, skirdama daugiausia dėmesio dabar jau garsaus filosofo Johno Rawlso teisingumo teorijai.

Gražinos mėgstamas filosofas buvo Kantas, bet ne kaip transcendentalinės filosofijos kūrėjas, o kaip pareigos etikos aiškintojas ir gynėjas. Savo elgesiu ji pati visada rodė pagarbą šiai etikai. Besąlygiškas geravališkumas, duoto žodžio laikymasis, savitvarda, reiklumas sau ir kitiems buvo ryškūs jos charakterio bruožai. Kitas išskirtinis jos asmenybės bruožas, ir tarsi atsvara minėtiems, buvo jos moteriškas žavesys, kerinčiai veikęs ne tik vyrus, bet ir moteris. Iš vyrų ji gebėdavo išpešti visus riteriškumo likučius, merginoms ji buvo elegancijos, gero skonio ir klasikinio moteriškumo pavyzdys.

Dėl šių savo bruožų ji visada buvo konferencijų, įvairių mokslinių renginių ir pramoginių susibūrimų geidžiama dalyvė. Turbūt lengviau būtų išvardinti pasaulio šalis, kuriose ji nebuvo, nei tas, kuriose buvo kaip kviestinė mokslo renginių dalyvė. Net Johnas Rawlsas buvo ją pasikvietęs į svečius jai stažuojantis 1995 m. Princitone.

Jau anksčiau, sovietmečio laikais, Gražina buvo tas žmogus, kuris į Vilnių, į jaunųjų filosofų renginius atviliojo to meto iškiliausius Maskvos filosofus – Sergejų Averincevą, Merabą Mamardašvilį, Nelę Motrošilovą, Georgijų Ščedrovickį. Kas dalyvavo tuose renginiuose, tas prisimena, kokios tai buvo intelektualinės šventės, simpoziumai geriausia platoniškąja šio žodžio prasme. Gražinos magnetizmo dėka Vilnius bent penkerius metus buvo tapęs neortodoksinės filosofinės minties traukos centru.

Reikšmingas jos intelektualinio gyvenimo tarpsnis buvo pastangos suvokti Sąjūdžio patirtį ir paaiškinti jo sėkmę. Būdama aktyvi jo dalyvė, Sąjūdžio galios ištakas ji galiausiai susiejo su Kanto idėja apie moralės galią kaip tokią galią, be kurios net pranašesnė fizinė jėga neturi galios. Ji atrado, kad pilietinis nepaklusnumas ir neprievartinis pasipriešinimas, nesuteikiant tironui dingsties į smurtą atsakyti smurtu ir pasinaudoti jėgos pranašumu, yra galinga kovos priemonė. Jos susidomėjimas šia idėja sustiprėjo analizuojant pasaulinę tokios kovos praktiką, pirmiausia Gandžio veiklą Indijoje. Gražina anksti susipažino su žymiausio neprievartos teoretiko amerikiečio Gene Sharpo darbais, o vėliau ir su juo pačiu Alberto Einsteino institute. Tas institutas išleido anglų kalba jos monografiją *Neprievartinė rezistencija Lietuvoje: taikaus išsilaisvinimo istorija*. (Beje, ši monografija buvo išsiversta net į kinų kalbą ir išleista Taivane.)

Gražinos iniciatyva su neprievartinio pasipriešinimo idėja anksti susipažino Audrius Butkevičius ir kiti Krašto apsaugos departamento pareigūnai ir kai kuriuos jos

elementus jie įtraukė į valstybės gynybos strategiją. 1991–1995 m. Gražina vadovavo organizacijai „Neprievartinio veiksmo centras“; vėliau ji buvo Valstybinio pilietinio pasipriešinimo rengimo centro prie Krašto apsaugos ministerijos konsultacinės tarybos pirmininkė.

Stažuodamasi ir dirbdama Kopenhagos taikos tyrimų institute 1995–2001 m., ji pradėjo domėtis platesne nacionalinio saugumo ir tarptautinių santykių problematika, susipažino su naujausiais teoriniais šios srities darbais. Klausimas, kuris jai, ko gero, labiausiai rūpėjo, – tai Lietuvos nacionalinio tapatumo išsaugojimas vykstant entuziastingam „eurointegracijos“ procesui. Jai kėlė nerimą tai, kad vadinamasis kolektyvinis saugumas, tarptautinės misijos, samdoma kariuomenė – visi tokie projektai turi tendenciją šalies gynybos pareigą paversti tik profesiniu verslu. Ji būgštavo dėl to, kad moraliniai tokių projektų nuostoliai gali nusverti jų pragmatinę naudą. Nors ji greitai perprato naujus vėjus, įsisukusius į tarptautinių santykių ir saugumo teoriją, niekada nebuvo vergiškai pasidavusi naujų, ypač „postmodernių“, teorijų diktuojamoms madoms.

Profesoriaudama Karo akademijoje Gražina buvo gerbiama kariūnų ir aukštai vertinama kolegų. Ji buvo rūpestinga ir reikli daugelio jaunųjų mokslininkų darbų vadovė. Ji kėlė sau ir savo darbui didelius reikalavimus ir todėl dažnai krimsdavosi dėl to, kad pati jiems neprilygsta. Tačiau aplinkiniams jos visada mielas žvilgsnis ir žodis teikdavo stiprybės ir pasitikėjimo savo jėgomis. Jos gyvenimas buvo Dievo dovana ją pažinojusiems.

Algirdas Degutis